

SERİ B
SERIE

CİLT XIX
TOME

SAYI 2
FASCICULE

1969

ISTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ORMAN FAKÜLTESİ
DERGİSİ

REVUE DE LA FACULTÉ DES SCIENCES FORESTIÈRES
DE L'UNIVERSITÉ D'ISTANBUL

ORMANDA TOPRAK ÖRTÜSÜ, ENKAZ VE ŞÜCEYRAT NASIL YAKILIR?

Prof. Dr. Abdulgafur ACATAY

(İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi

Orman Entomolojisi ve Koruma Kürsüsü çalışmalarından)

Ormanlarımızın devamlılık prensibi dahilinde işletilmesinde kullanılan seçme usulü, tatbikatta görülen bazı mahzurlarından dolayı terk edilerek umumiyetle yaş sınıfları metoduna geçilmiştir. Ormana daha aktif bir müdahalede bulunan bu usulde açılan sahalara yabancılaşmadan derhal tabii veya suni yollarla gençleştirilir. Birçok sebeplerden ve bilhassa ekonomik bakımdan tercih edilen tabii gençleştirmede başarıya ulaşabilmek için toprağın yeter derecede hazırlanması icabeder; bu husus ağaçlardan dökülen tohumların çimlenip gelişebilmesi için lüzumludur. Bazı hallerde toprak hazırlanırken kalın hümüs tabakaları, faydalanılmayacak çürük ağaçlar, enkaz ve başkaca artıklar yakılarak bertaraf edilir. Bundan başka çeşitli şüceyratın işgal ettiği sahalara ağaçlandırmak istendiğinde sahayı temizlemek ve bu arada meydana gelen materyalleri yangın ve başkaca tehlikelere karşı imha etmek, yakmak gerekir. Keza yangın tehlikesine fazla maruz bulunan yerlerde (bilhassa saf cam ormanlarının bulunduğu muntikalarda) kesim, temizleme ve ferahlandırma neticesi husule gelen materyallerin yangın mevsiminden önce ormandan çıkarılması veya satılması ve bu arada kıymetlendirilmesi mümkün olmayan kısımlar (meselâ dal, tepe, yonga, çürük gövde parçaları vesaire) ile böcek tahribatı ve tabii hadiseler sonucu meydana gelmiş olan enkazın yakılması gerekebilir.

İşte ormanda şu veya bu nedenlerle imhası arzu edilen toprak örtüsü, enkaz ve şüceyratın yakılması esnasında gerekli tedbirlere riayet edilmezse ateş kolaylıkla ormana sirayet ederek büyük zarar ve hattâ felâketlere sebep olabilir. Netekim dava dosyasından elde ettiğimiz malûmata göre Yatağan Devlet Orman İşletmesinin Kavaklıdere bölgesinin Çingildere Serisinin 76 ncı bölmesi Kaplancı mevkiî karaçam ormanında 9.7.1968 günü saat 16.00 sıralarında çıkan yangının ağaçlandırma sa-

hası temizlenirken meydana gelen şüceyrat, enkaz ve çürümüş odun parçalarının yakılmasından ileri geldiği iddia edilmiş ve ilgililer mahkemeye verilmiş bulunmaktadır. Havanın rüzgarlı olmasından dolayı büyük felâket halini alan bu yangın, ağaçlandırma Mühendis Muavininin ifadesine göre 4000 hektarlık orman sahasına yayılmıştır. Keza 19.10.1969 tarihli Milliyet gazetesinde verilen habere göre Terkoz Gölü çevresindeki araziye çam fidanlığı haline getirmek isteyen Orman Başmüdürlüğü ekiplerinin tutuşturduğu fundalık yüzünden 300 hektar orman yanmıştır.

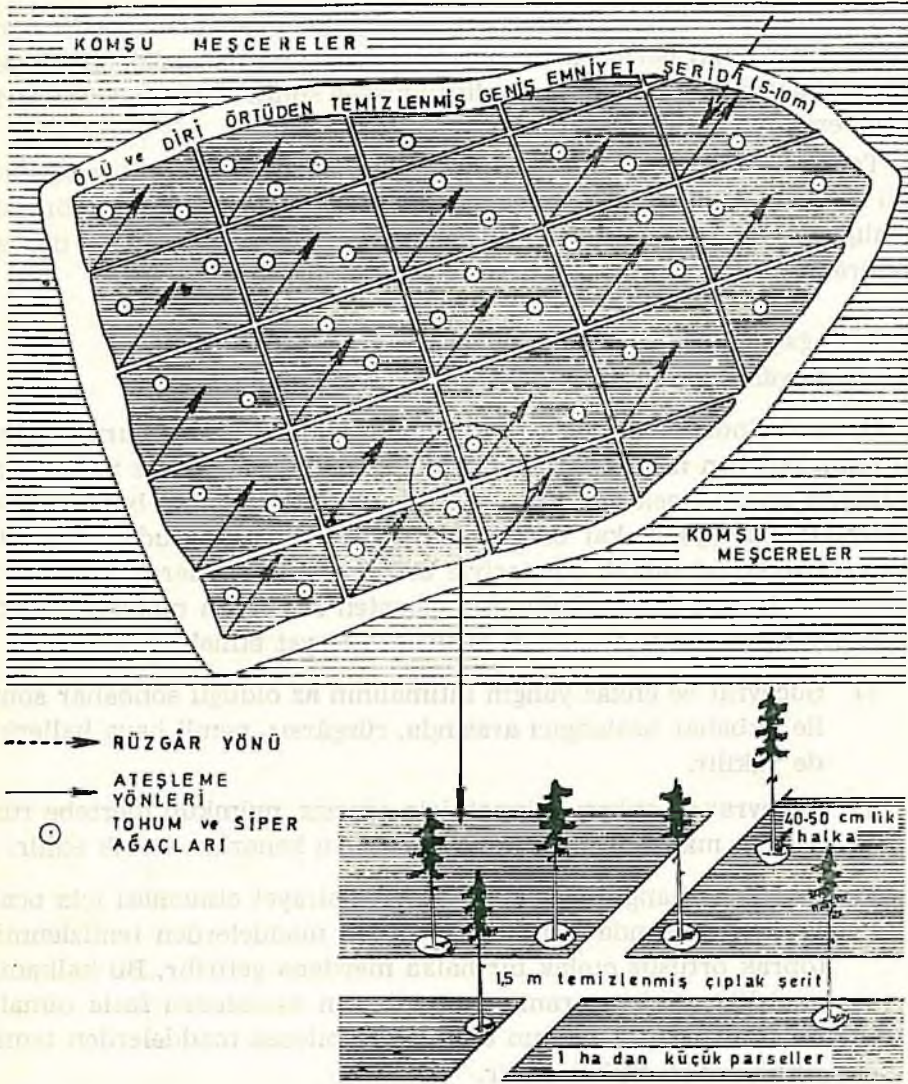
Memleketimizde orman içinde ve dışındaki ağaçlandırma faaliyetleri memnuniyet verici bir şekilde günden güne artmaktadır. Buralarda yerine göre şüceyrat ve enkaz yakılacaktır. Bu faaliyetler esnasında yukarıdaki örneklerde görüldüğü üzere yangın çıkması ihtimali bulduğundan bu sahada çalışanları aydınlatmak gayesiyle ormanlarda toprak örtüsü, şüceyrat ve enkaz yakılırken göz önünde bulundurulacak hususları belirtmeğe çalışacağız.

Konu gençleştirme sahalarındaki toprak örtüsünün yakılması ve ağaçlandırma sahaları hazırlanır veya temizlenirken meydana gelen şüceyrat ve artıkların yakılması tarzında iki kısımda mütalaa edilecektir.

1. Gençleştirme sahalarındaki toprak örtüsünün yakılması.

Bazı tabii gençleştirme sahalarındaki toprak örtüsü, gençliğin gelmesi için elverişli değildir. Bu türlü meşcerelerdeki gençleştirmelerde yalnız siper kesimi tatbik etmek fayda sağlamaz. Böyle yerlerde toprağın herhangi bir muameleye tabi tutulması yani yer yer işlenmesi veya hut üzerinde bulunan materyallerin yakılması icabeder. Yakma ancak dalları aşağıya kadar ulaşmayan kalın kabuklu yaşlı meşcerelerde ve ateşin tepeye sıçrayarak yangına sebep olmaması için yalnız fazla ot ve şüceyrat bulunmayan alt tabakasız ormanlarda uygulanabilir.

Kesimi müteakıp ölü örtüsü yakılacak meşcerenin toprağı üzerinde bulunan ince dallar ve tekmiil kuru ağaçlar uzaklaştırılır. Ağaçların ve bilhassa tohum ağaçlarının kaidesi etrafında bulunan ölü örtü madensel toprak açığa çıkacak şekilde bertaraf edilir (Ağaçlar etrafındaki bu çıplak halkanın dış kenarının ağaç gövdesine olan mesafesi yani genişliği 40 - 50 cm. kadar olmalıdır). Bundan başka yakılacak saha 1,5 m genişliğindeki çıplak şeritlerle bir hektardan küçük parsellere bölünür ve etrafında enkaz ve şüceyrattan temizlenmiş 5 - 10 m genişliğinde bir eniyet şeridi meydana getirilir (Şekil: 1).

Şekil : 1

Yakma işi en iyisi sonbahar sonu ile ilkbahar başlangıcı arasında nemli, rüzgârsız veyahut bir istikametten gelen gayet hafif rüzgârlı günlerde yapılır. Tutuşturma yerleri, yangın rüzgâr istikametine doğru gidecek tarzda seçilir. Bununla beraber parsellerdeki yangın yarıya kadar ilerlediğinde buna bir mukabil ateşle yardım etmek için sürati bakımından düşünülebilir. Yangın cephesi genel olarak yarım daire şeklin-

de rüzgâra doğru ilerler. Toprak örtüsünü yakma çalışmalarına başlandığında civar halkı herhangi bir suretle keyfiyetten haberdar etmek yerinde bir hareket olur. Yangın söndürüldükten sonra saha tamamen terk edilmiyerek her ihtimale karşı birkaç gün bekletilir.

Toprak örtüsü yakılırken yangın tehlikesi ve meşcerelerin zarar görmesi ihtimal dahilindedir. Bu sebepten hava hallerine, toprak örtüsü kalınlığına vesaireye göre vukuu melhuz herhangi bir yangını derhal söndürebilecek miktarda işçi bulundurulmalıdır.

2. Ağaçlandırma sahaları hazırlanır ve temizlenirken meydana gelen şüceyrat ve artıkların yakılması.

Orman içinde, civarında ve bitişiğinde bulunan ağaçlandırma sahaları temizlenirken meydana gelen çalı, çırpı, şüceyrat, enkaz ve benzeri maddeleri imha etmek için uygulanan usullerden birisi de bunları yakmaktır (B. Pamay). Fakat bunlar yakılırken ateşin doğrudan doğruya veya civarındaki fundalık vasıtasıyla ormana sirayet ederek tahribatta bulunması ihtimal dahilindedir. Bu sebepten adı geçen materyaller yakılırken yangına karşı aşağıdaki hususlara riayet etmek icabeder.

- 1) Şüceyrat ve enkaz yangın ihtimalinin az olduğu sonbahar sonu ile ilkbahar başlangıcı arasında, rüzgârsız, nemli hava hallerinde yakılır.
- 2) Şüceyrat ve enkazı yakmak için ağaçsız, mümkün mertebe rüzgârdan masun, açık yerler ve varsa su kenarları tercih edilir.
- 3) Ateşin herhangi bir şekilde ormana sirayet etmemesi için ocak yerinin etrafında bütün yanabilecek maddelerden temizlenmiş toprak örtüsüz çıplak bir halka meydana getirilir. Bu halkanın genişliği ateşin sıçrama ihtimali olan mesafeden fazla olmalıdır. Çalışırken halkanın daima yanabilecek maddelerden temiz tutulmasına dikkat edilir.
- 4) Ateşin büyük olmaması için mevcut enkaz ve şüceyrat ceste ceste yakılır.
- 5) Yakma işine sabahleyin erkenden başlanarak iş saatinin bitmesinden uzunca bir müddet önce son verilir. (Şayet ateş su ile söndürülebilecek ise bu takdirde daha serbest hareket edilebilir.) Bu tedbir çalışma vaktinin sonunda ateşin kuvvetli olmaması ve kolayca söndürülebilmesi için lüzumludur.
- 6) Her ihtimale karşı ateş başında bir bekçi bulundurulur.

- 7) Yakma işi bittikten sonra ateşin üstü toprakla iyice örtülür. Bu tedbir ancak yukarıdaki şartlara riayet edildiği takdirde bir fayda sağlar; çünkü toprakla örtülmüş bir ateşin yanma müddeti, şüceyratın türüne, yaşına, miktarına, içerisinde bulunan ağaç parçaları ve enkazın sayı, kalınlık ve evsafına, bunların ihtiva ettikleri su miktarına, ateşi örtmek için kullanılan toprağın evsaf ve nemine, toprakla meydana getirilen örtünün kalınlığına ve esaslı olup olmamasına, hava hallerine ve saireye göre değişir. Şartlar pek elverişli olduğu takdirde yanma uzun zaman, yani 1 hattâ 2 hafta kadar devam ederek bir yangına sebep olma ihtimalini muhafaza edebilir.

Bu arada 11.6.1937 tarihinde neşredilmiş mülga 6738 sayılı Orman Nizamnamesininin 36 ncı maddesinin ormanda ateş yakacak kimselere riayete mecbur tuttuğu aşağıdaki şartlara bir göz atmak da faydalıdır.

- A — Ateş yakılacak yerin açık su kenarı veya çıplak ve açıklık olması,
- B — Ateş yakılacak yerlerdeki kuru ot, yaprak ve dalların iyice temizlenmesi,
- C — Rüzgâra karşı siper alınması,
- Ç — Bu yerin ateş tamamen söndürülmeden ve toprakla örtülmeden terk edilmemesi.

Netice: Ormanda toprak örtüsü, enkaz ve şüceyrat yakılırken bu işe büyük bir önem vermek, zamanını iyi tayin etmek, yani fırtına ve lodos rüzgârlarının estiği ve kuraklığın hakim olduğu zamanlarla yangın aylarından kaçınmak ve işçilerin faaliyetini sürekli olarak kontrol etmek lâzımdır. İşçi, işçi çavuşu ve posta başılarda mevcut «yangın çıkmaz, fazla evham etmeye lüzum yoktur» gibi yanlış kanaatleri önlemek ve bunlara toprak örtüsü, enkaz ve şüceyratın nasıl yakılacağını tatbikiyle birlikte etraflı olarak öğretmek büyük zarar ve felâketleri önlemek bakımından zaruridir.

LİTERATÜR

- Acatay, A.** : Orman Koruması, İkinci baskı 1966. Sahife 152.
- Acatay, A.** : Tatbiki Orman Entomolojisi, İkinci baskı 1969. Sahife 15.
- Laitakari, E.** : Finnische Waldwirtschaft der Gegenwart, Schweizerische Zeitschrift für Forstwesen Journal Forestier Suisse, Oktober 1953, S. 496.
- Pamay, B** : Kültür alanlarının hazırlanması ile ilgili esaslar. Ağaçlandırma Plânlama - Etüd ve Proje Semineri. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi yayınları No. 141, Sahife 337
- : 6738 numaralı Mülga Orman Nizamnamesi, Neşir tarihi 11.6.1937.